

СВЕТИ САВА ШКОЛСКА СЛАВА

(НЕ)СКЛАД ФОРМЕ И СУШТИНЕ

(Слава без славског колача!)

Први писани траг о школској прослави дана Светог Саве датира из 1734. године и налази се у уџбенику за трећи разред српско-латинске школе у Сремским Карловцима у коме се јасно види на Савиндан те године није било наставе већ је ученицима саветовано да се на празник моле великим српским светитељу. Остало је забележено да је земунски протојереј Јефта Ивановић још 1812. године увео правила о школском торжеству за дан Светог Саве. А кнез Милош Обреновић је доносио наредбу да се дан Светог Саве слави као школска слава и запрешио свима који на тај дан не долазе у цркву и не затварају дућан „не само цркви глобу плате“ већ и „апсом и телесном казном каштиговани буду“.

У Краљевини Југославији Свети Сава је прослављен у школама на тај начин што поделе није било на просветни (световни) и црквени (верски) део прославе. Домаћини су припремали и резали славски колач, узимање славско жито, ћаци добијали поклоне, певана химна светитељу. Један наставник или ученик би одржао предавање о животу и раду Светог Саве. Потом су ћацима уручиване награде за најбоље учење и владање... Приређен је пригодан светосавски културни програм: хор, оркестар, а певаче смењивали су рецитатори у духу стихова:

...да се српски језик шири,
да се брат са братом мири,
да се слави српска слава,
син Немањин - Свети Сава!

Тако је дан Светог Саве био највећи празник стотинама ћачких генерација све до пар година после другог светског рата. У новој авнојевској Југославији, у дворани Народне скупштине у присуству страних војних ми-

сија, представника ЈНА, владе и АВНОЈ-а свечано је 27. јануара 1945. године у слободном Београду обележен Савиндан. Међутим, свега коју годину касније, на антисрпски идеолошки миг комуниста исчезле су школске прославе дана Светог Саве. И тај фамозни прекид трајао је све до 1990. године. У том међувремену слављени су други празници, рођенданци и култови.

Некако у исто време са враћањем Раствка Немањића односно Светог Саве у школе,

треба оставити цркви. Тражено је да се одвоји школски од верског карактера прославе. **ЗАШТО?**

Црква је одвојена од државе - следи једно објашњење. Говорећи на ову тему митрополит црногорски **Амфилохије Радовић** недавно је на трибини у Новој Вароши рекао:

- Ако је држава одвојена од цркве није вељда одвојена од памети. На етици и хришћанској духовности саграђено је све што ми јесмо...

ПРИМЕР СОПОТНИЧАНА

Обележавању Савиндана у милишевском крају први су се после паузе од педесет година повратили Сопотничани. Они, у својој и културној и педагошкој завидно уређеној школи, окupљају и ћаке и све мештане око светосавског колача кога свечано ломе уз пригодан светосавски програм. Из године у годину домаћинства једно другоме предају дужност школског домаћина. За њих и светосавска беседа и цело школско славље теку у духу договора око најважнијих и актуелних питања села и његовог напретка. Раствко Немањић и Свети Сава су за Сопотничане једна, недељива личност. У пуном складу су, дакле, форма и суштина... Зато су у овом селу и успеси видљиви. Ове године школски домаћин је **Планинарско друштво „Камена Гора“** које је ту на школском имању подигло своју зграду. Тај планинарски дом је уствари ново сеоско домаћинство, новораспетрано сопотничко огњиште од посебног значаја за будућност села.

Планинар Вуле Баковић реже светосавски колач са Вујом Вуловићем из Сопотнице

друга градска школа у Пријепољу добила је име првог српског светитеља и просветитеља. А школски распусти се померише у време новогодишњих и божићних празника. Из министарства просвете стигоше школама упутства по којима Савиндан, школску славу, треба обележавати рециталима, беседама, изложбама ликовних радова, расписивањем конкурса за литерарно стваралаштво, додељивањем награда. По томе требало је славити само Раствка Немањића, првог српског просветитеља, књижевника, уметника, државника... А Светог Саву, првог српског светитеља, архиепископа, утемељивача српске православне цркве

Школским прославама је, дакле, дат само формални, грађански карактер. Ускраћени су садржаји богате традиције Српске православне цркве. Из школских прослава дана Светог Саве изостављен је светосавски колач. Припремање светосавског колача и његово обредно резање били су и остали израз саборног духа српске цркве и српског народа. Преузимање славског колача од стране домаћина-добровољца до следеће школске прославе одувек је стварало везу и поверење између школе и друштвене средине. И тај свечани чин резања славског колача ни за јо ту не угрожава уставну одвојеност цркве од државе - напротив заједно са школом црква и може и треба да делује на васпитању младих генерација у духу оних класичних стихова популарног песника **Јована Јовановића - Змаја**:

...и када нас судба кињи
и невоља груба тера
патња ће нам лакша бити
kad нам живот штити вера...

Наша послана: карикатура Александра Класа специјално за „Савиндан“

Милева Малешин

ОПРОШТАЈИ

СЕДОБРАНСКИ ПРОМЕТЕЈ

Митолошки Прометеј са литица Кавказа, кажњен од бога Зевса, живовао је и у пријепољском селу Седобру. Животом прикован уз огранак Златара. Оног распетог на Кавказу су живог черечили орлови кљуцајући му цигерице док није издахнуо. Оног из Седобра су распињали људи кљујући му мозак док није умро у 95 години живота.

- Стотка је близу, а живот прође док трепнеш! Као да си на једна врата ушао а на друга изашао! - шалио се стари Радован Пусулић. У осмој години с оцем Владом дочекао је српску јаворску војску код манастирске воденице у Милешеви. Игумен Гедеон с епитрахијом и крстом у руци благосиљао је ослободиоце, а мали Радован делио је војницима из време топле фуруњаке! Тада је војску заволео. И док је као војак служио рок у Сарајеву био је посилни пуковнику Душану Симовићу. Оном генералу што је као њен председник одвео краљевску владу из земље у Лондон.

Радован Пусулић (с четничком кокардом и пушком брзометком) са рођаком и сином Милованом

Врстан стрелац и нишанџија Радован се побожно заклео краљу и круни. И под том заклетвом провео и грађански рат и цео живот. Умешан и успешан, својеручно је себи направио пушку брзометку са 23 метка за брезу палjb. И тиме увећао борбenu спремност. Средина је то ценила. И би-
рала Радована за командира четничке чете у Седобру. Радован је тај положај употребио само за људско добро. Зла се клонио и говорио: „Зло доброга донојети неће!” Имао је у својој чети командире водова који су након рата добили партизанску „Споменицу 1941.”. Штитио је породице из другог идеолошког табора. Чувао и комшије друге ве-ре. Само нека се главе спашавају и крв не просипа!

Кад се оног злог пролећа нашао мобилисан с четом на Дрини, одбио је да се бори с браћом. И вратио чету у Седобро. Од четничких главара проглашен је дезертером и осуђен на смрт. На црни Велики петак четници су му опколили кућу. Да ухвате живог Радована. И он им је са сином Милованом давао отпор до зоре. Нападачи су се у сва-
нуће повукли бојећи се „белог дана” и „стрелца Радована”. У тој бор-би на кућном прагу погинуо му је син од 17 ћети. То је празило Радо-
вана. Страдало му је рођено дете од оних који су му целог живота кљуцали у мозак да се боре за добро народа. И зато се он одметнуо у златарске шуме. Више није био ни четник, ни партизан. Комита, вук самотњак, расчерчен као онај митски Прометеј! Све се на њега остврило. Нико му не верује, а ни он никоме.

- То су ми били најпрљи дани у животу. Оба табора ме одбацила са-
мо зато што у име лажног добра не пристајам на зло!... И док сам тог лета сам глуварио по шумама Златара нешто зашушка у честару. На нишану и дурбину моје брзометке појави се лик једног главара што ми је опкољавао дом. Не убих га јер сматрам да није витештво убити човека мучки, из заседе. Пустих да га бог казни. Тако иби. При kraju rata он погибе. Донеше га у завичајно гробље под планином. Ја с флашом ракије у руци одох на сахрану. И очитах над раком: „За по-
кој душе брата грешника! Ипак боље што ја читам њему него да је он очитao мени! Бог је само по правди досудио!...”

Тако је Радован Пусулић веровао у бога и светосавско људско до-
бро. А шта је то добро? То је бог коме се сви људи моле! Верујући у
добро Радован је у 90-ој години постао члан Милешевског културног
клуба „Свети Сава”. И на опроштају његову чланску карту уручисмо
његовом унку Миленку!

M. Веруовић

ЗАДУШНИЦЕ

МИЛЕШЕВСКИ БОКИ

Пре пет година преминуо је познати естрадни аматер-уметник овог краја, популарни свирач на кларинету Драго Брајевић, из пријепољског села Међани, кога су његови бројни обожаваоци с разлогом звали „милешевски Боки Милошевић“. Својим громогласним дувачким инструментом он је редовно био присутан на многим породичним весељима и јавним друштвеним приредбама. Драго је био и активни члан Милешевског културног клуба „Свети Сава“ у Пријепољу.

На снимку: Драго Брајевић наступа на културној смотри извornog народног ствара-
лаштва „Сопотнички извори“.

Снимио:
Драгиша Новосел

ИСТОРИЈА КРОЗ ПРИЗМУ АРХЕОЛОГИЈЕ

СРЕДЊОВЕКОВНИ ГРАД ДОСТИНИКА

Пише: Драгица Премовић-Алексић,
Музеј „Рас“ Нови Пазар

О Србима и територији коју су они настанили доласком на Балканско полуострво, највише података налазимо у делу „Спис о народима“, које је средином 10. века написао византијски цар и историчар Константин Порфирогенит. У 32-ој глави Списа, Порфирогенит говори о Србима и „земљи у којој сада обитавају“, односно о тзв. покрштеној Србији, док у другим главама Списа говори о другим територијама које су насељили Срби. На крају 32-е главе је записано: „У покрштеној Србији су насељени градови: Достиник, Ченавуск, Међуречје, Дренсник, Лесник, Салинес и у области Босне Котор и Десник.“

Положај наведених градова, и поред бројних претпоставки, још увек није тачно утврђен. Како се и из самог наслова овог текста види, нас зачина положај првог наведеног града, Достиникон или Достинике. Бројни историографи који су се бавили овом проблематиком, различито су одредили положај Достинике: Шафарик га лоцира у пределу Доње Дрине, Новаковић је био мишљења да је то можда Дежево код Новог Пазара, Скок да је у питању село Дрсник код Пећи итд.

Одређивање положаја града Достинике делимично олакшава и чињеница да се он помиње у догађајима везаним за српско-бугарске сукобе средином 9. и почетком 10. века. У то време Достиника се налазила у близини бугарске границе, тј. источне границе Порфирогенитове покрштене Србије. За одређивање источне границе Србије у време 9-10. века једини извор представља већ поменути „Спис о народима“. Говорећи о сукобу бугарског архонта Бориса (852-889.) са српским архонтима Мутимиром, Стројимиром и Гојником и заробљавању Борисовог сина Владимира, Порфирогенит каже да су Мутимирова деца, након склапања мира, испратила Владимира до границе, до Раса. Ови подаци су поставили питање да ли је Порфирогенит мислио на област или град Рас. Један број историчара је заступао мишљење да се ради о области и граници Србије стављао на реку Лаб, а ослањајући се на податке из Летописа попа Дукљанина. Друга група историчара, међу којима и Константин Јиричек, мишљења је да се ради о граду Расу. Међутим, без обзира да ли се ради о граду или области, поставља се читање у чијем је поседу Рас средином 9. и почетком 10. века.

Ако је Рас, како каже Порфирогенит, на граници између Бугарске и Србије, онда је логична претпоставка да се Србија налазила западно од Раса и да је њена граница, вероватно, ишла долином горњег тока Ибра, источним ободом Сјеничко-пештерске висоравни и обронака Голије. То значи да се Рас, град и област, налазе ван граница Србије 9-10. века. То потврђује и Профирогенит који зна за Рас, помиње га, али га не наводи међу градовима Србије. Уколико није на територији Србије, значи да је Рас већ у време архонта Бориса у поседу Бугарске.

У Србији су се, крајем 9. века водиле династичке борбе између Мутимирових, Стројимирових и Гојникових наследника. Стројимиров син Клонимир, отац Часлављев, склонио се био у Бугарску где га је Борис оженио Бугарком. У жељи да преотме власт од Петра, Гојниковог сина, Клонимир је са војском ушао у град Достинику, где га је Петар убио. Ако је Рас, како је већ речено у бугарским рукама, а Клонимир долази из Бугарске и улази у Достинику да преотме власт, онда је евидентно да је Достиника у непосредној близини Раса и српско-бугарске границе.

По Константину Јиричеку Достиника лежи у близини српско-бугарске границе, а словенско име града је Ћес(т)њица и треба га тражити на подручју Сјенице. И Фрањо Рачки је мишљења да Достинику треба тражити западно од Раса, наводећи да у целом 9. веку за-

горске српске земље „нису могле дићи главу од Бугарске“.

Остаци града Достинике се, највероватније, налазе у селу Врсеницима, 10 km југоисточно од Сјенице, на самом ободу пространог сјеничког поља. На северој падини већег узвишења званог Клик, на који је 1330. налази се седлом одвојено мање узвишење на коме су остаци утврђења. Положај утврђења је веома повољан за одбрану јер доминира над целим сјеничким пољем и има визуелну комуникацију са планинама које га окружују: Голијом, Јавором, Златаром, Јадовником и Гильјевом. Утврђење је приступачно само са јужне стране, на којој је седло преко ког се одвијала комуникација са извором питке воде и узвишењем Клик.

Археолошким истраживањима, која се одвијају од 1987. године, установљено је да утврђење има неправилну основу са три бедема на источној, нешто приступачнијој страни. Откривена је и једна кула, неправилне трепезоидне основе која је бранила прилаз утврђењу са седла, тј. са најприступачније страни. Непосредно поред куле, откривена је и капија преко које се улазило у утврђење на другој линији одбране. У источном делу утврђења откривено је неколико објеката, а на североисточном делу и остаци цркве.

Након досадашњих истраживања може се поуздано рећи да је утврђење на Великој Градини настало почетком 4. века, да је његово коришћење потврђено кроз 6. век, а да је обновљено у 9. веку. Међутим, на основу до сада истажене површине, не може се са сигурношћу одредити функција, величина и облик утврђења кроз наведене временске периоде. Да се претпоставити да је утврђење почетком 4. века подигнуто у циљу одбране античког пута који је спајао источни део провиније Далмације са *via metallicom* у долини Ибра, на његовој траси кроз пространо сјеничко поље.

О обнови утврђења у 9. веку говоре остаци објеката у којима се одвијају живот и бројан археолошки материјал: керамички судови различитог облика, величине, начина израде и украсавања; метални предмети - ножеви, алатке, звона; камени жрвњеви, брусеви итд. Овом периоду, крају 9. или почетку 10. века припадају и остаци откривене цркве, једнобродне основе са припратом.

Резултати археолошких истраживања Велике Градине потврђују историјске изворе о збивањима у Србији током 9. и 10. века. Постојање сакралног објекта унутар утврђења само потврђује претпоставку да се ту налазе остаци, слободно се може рећи, најстаријег српског града и практично прве српске престонице, града Достинике.

Живот у утврђењу је престао у 10. веку. Град је вероватно уништен 924. године када је бугарски цар Симеон освојио Србију која је опустела и у којој је касније Часлав нашао само „50 људи без жена и деце који живе од лова“.

Да кажемо нешто и о имену најстаријег српског града. Како је већ речено, његово словенско име гласи Ћес(т)њица. Могуће је да се остаци овог имена крију у називу средњовековне жупе, а и данашњег града Сјенице насталог средином 17. века. Повеља краља Уроша је писана „на Съници“, цара Уроша „на Сънице“, а султана Мехмеда II „на Синицах“. Назив Сјеница је прихваћен 1912. године, а под утицајем досељених црногорских породица и мухаџера из Босне.

У прилог претпоставци да се име Достинике крије у имену данашњег града Сјенице, а и средњовековне жупе, иде и назив села у подножју утврђења. Једно је село Врсенице које се у средњем веку звало Врхсенице или Врх Сенице. Друго је село Крће које је знатно млађе од Врсенице и први пут се помиње у Сопоћанском поменику као „Крће у Съници“. Име града смештеног на врху брда, пренело се на село у подножју, а касније и на новоформирану паланку и тако очувало до данашњих дана.

ИЗ ПРОШЛОСТИ ПРИЈЕПОЉА

УЧИТЕЉСКЕ МУКЕ...

Пре сто пет година, тачније седмог јуна 1892. године, пријепољски учитељ Рафаило Вукадиновић упутио је занимљиво писмо Министарству спољних послова Краљевине Србије у Београду у коме га обавештава о општим приликама у Пријепољу и невољама које подноси под окупацијом. Особити значај тог писма састоји се у томе што је овај уча на крају прошлог века сликовито представио своје личне учитељске муке и тешке проблеме ове племените професије. Писмо се данас чува у Архиву Јаворске царинарнице.

Ево шта дословно пише учитељ Рафаило Вукадиновић:

- Хоћу да вам изређам шта овај народ тражи од учитеља, а какве опет награде учитељ добија од народа.

Народ тражи да учитељ иде на сваку пратњу и сахрану па био то богат или сиромах, а за то нема никакве награде, па ни свећу ни мараму не добије. Учитељ мора сваки дан у цркву ићи на сваку јутрењу и вечерију, на сваку службу, и ту без икакве накнаде. Учитељ мора ићи на свако крштење и свадбу и ту му треба потрошити неколико динара, а награде никакве.

Ако се каква брачна парница догоди,

учитељ мора писати тужбе и жалбе и то све без награде. Ако општина има какво велико писање, молбе, и то учитељ мора све свршити, па и приватним лицима учитељ мора њина приватна пискарања вршити.

Па како су овде две царевине (Аустријско-Угарска и Турска по одлуци Берлинског конгреса 1878. године) учитељ мора увек бити пристојно обучен, а понекада потрошити о слави, Божићу, Вакансу, Тројици, Царском дану, кад и целе вароши сви Срби дођу код учитеља, па и чиновници обе силе. То је за учитеља много. Нити је у стању дочекати све то како треба, ни се уклонити од срамоте.

Ево је већ трећа година како се овде гради црква Светог Василија Острошког, па су и ту грдни послови.

Општина неће да нађе фамулуса него тражи да учитељ одређује дену да редом чисте школу. Па кад ред дође на каквог малог ћака, он зна да то не може, па понекада знајући да му је ред да чисти школу, он неће ни у школу да дође.

Учитељица мора свакој својој ученици скројити хаљине, па сашити бесплатно, па још када би имала шиваћу машину - ни појада!

Главна улица старог Пријепоља
(цртеж: арх. Ј. Крунића, 1951. година)

Ако учитељ све ово не врши на народно захтевање онда говоре да учитељ није добар...

На основу свега овог што је у писму изложио учитељ Вукадиновић тражи да му се или повећа плата или да се запосли још један учитељ.

Тако је то бивало тада, у селима и малим варошима овог краја. Тада су учитељи и свештеници били скоро једини школовани људи, интелектуалци, а у неким местима и једини писмени људи.

Приредио:
Душан Вулетић, професор,
Београд

НОВЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

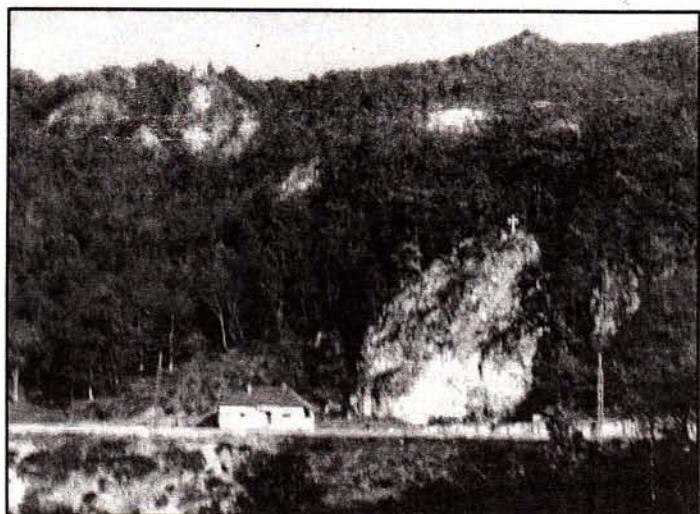
КУМАНИЦА И ЦРКВА У ПОДВРХУ

Протекле године у Бијелом Пољу штампане су две вредне, популарне публикације: „Црква Светог Николе у Подврху“ и „Манастир Куманица“. Њихов аутор је мр Јово Медојевић, историчар уметности и руководилац тамошњег Историјског архива. Црква Св. Николе у Подврху налази се у клисуре Бистрице. У њој су сачуване драгоцене рукописне црквене књиге међу којима посебну вредност има познато Дивошево Јеванђеље са минија-

турама изведеним у романском стилу.

Манастир Куманица у рушевинама налази се на железничкој прузи Београд-Бар, у кањону Лима, 12 километара удаљен од Бијелог Поља, на тромеђи општина Пријепоље, Сјеница и Бијело Поље. Куманица је ретко светилиште у које долазе припадници свих вјера, где се измешију и шајкаче и црногорске капе и фесови и ћулави, где се побожно чује и „бисмилах“ и „боже помози“. Ту целе ноћи народ пали свеће

за здравље живих и појкој душа и разгрешење мртвих. Сви темељи Куманице заливени су воском упаљених свећа, светилиште је утопљено у локве истопљеног лоја. Народ верује у исцелитељску моћ куманичког светилишта. Ономе коме ни медицина не може помоћи од разних болештина овде тражи наду и спасење. И верује да ће их наћи. Посетом Куманици нероткиње рађају, слепи прогледају, глупи прочују, хроми проходају...

Светилиште Куманица
(снимак: Миленко Милановић)

КУМАНИЦА

Твојој моћи твом камену

Твојој вјери исцељења

Туга наша неречена

Лавро света без кубета

Лавро стара без олтара

У свом страху сахранјена

Ми смо пали восак капље

Суза тече бол нас дави

Лавро света без кубета

Лавро стара без олтара

Усна камен Бога моли

Патња сузом оком шета

Сјеме таји душу хара

Лавро света без кубета

Лавро стара без олтара

Узидину твоју стару

Удувару змија спава

Ја је молим да преболим

Лавро света без кубета

Лавро стара без олтара

Љубисав Кнежевић

О постанку Куманице круже легенде. Она о кумовима који су ту поред Лима, у невидбогу прашуме, закопали злато и над њим подигли цркву. И она коју казује Александар Дероко, истичући да је варварски упад Кумана (Бугара) у ове крајеве, у 13. веку, доneo спаљивање овог манастира, када је страдала и црква Светог апостола Петра у Бијелом Пољу.

ОСТВАРИВАЊЕ ПРОЈЕКТА „НА СВЕТИМ ВОДАМА ЛИМА“

ОБНОВА ДУХОВНИХ УПОРИШТА

З божију помоћ и вољу народну обнављају се православни храмови у Полимљу. Са ове свете земље у Лимској долини кобни зуб времена обрисао је многе српске богомоље. А у последње пола века Срби су тонули у незнабоштво и опасан немар према својим стотинама духовним упориштима. Темељи славних немањићких задужбина били су затрти и у рушевинама, али је ипак сачуван траг о њиховом постојању. Сада се приступило освештавању темеља и њиховом обнављању. Добровољним прилозима добрих људи већ до сада је дошло учињено.

Изграђена је црква на Марсенића Ријеци, одновљен храм на Књажевцу у Андријевици, црква на Коњусима, на Бучу, у Заграду, Шекулару, а ударени темељи цркви у Виницкој. Обновљена је знаменита Давидовица, подигнуте цркве у Брзави и Вольавцу. Обнављају се и цркве у бихорском селу Азанима и беранској Полици.

Обновљена црква у селу Горажду на Полици, код Берана, налази се поред гробља где су се Поличани од давнина окупљали на Свете Тројице организујући литије и носећи крста по зеленим телисима својих цветних ливада и плодних житородних поља. Тако ће побожници из Горњег Полимља сада очувати своје лепе православне обичаје и своју хришћанску традицију. У најтежим временима народ је градио храмове - најбоље чуваре српске духовности, националних и вјерских осјећања, слободарских стремљења и ослободилачких прегнућа. И најмањи прилог за подизање ових светиња данас много значи за стварање узајамног поверења, јачање духовног јединства српског народа и превазилажења несрћених подела на „ове“ и „оне“.

Цркве Свете Тројице у Горажду на Полици недавно је стављена под бакарни кров. Изнад њеног портала изграђен је звоник, а црквено звено изливено у Москви. То звено је дар Милоша Пантовића са Поплице који сада живи у Чикагу. Највећу помоћ за изградњу ове цркве

Митрополит Амфилохије
на полагању камена темељца цркви у Горажду

прикупио је Поличанин Драгић Божовић, такође из Чикага. Десет спретних мајстора под руководством арх. Василија Ђорђевића, из Србија показало је право умјеће у изградњи ове цркве. Сада се очекују спонзори на малтерисању, фрескописању, изради иконостаса.

Обновљен је и стари немањићки манастир Ђурђеви Ступови, код Берана. Све ове активности свесрдно помаже министарство вјера Црне Горе и општине Андријевица, Беране и Бијело Поље, јер знају да без обнове духовности ни једна друга обнова неће бити успешна.

Владимир Боричић,
професор, Беране

ОБНОВА МАНАСТИРА ДАВИДОВИЦЕ

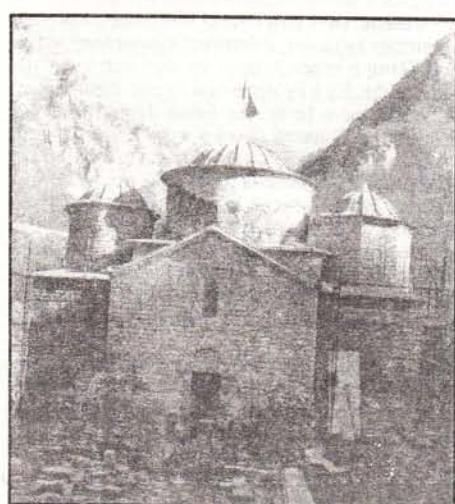
ГРОБНИЦЕ ЗЛАТЕ БОГОМОЉУ

У другој години интензивних радова на обнови Давидовице, црква с краја 13. века је након вишевековног пропадања, напокон покривена, а кров обложен оловом. Прошлогодишњи радови завршиће се симболичним

чином - постављањем позлаћених крстова на централној куполи и на два параклиса. Настављајући старију традицију приложништва и задужбинарства крстове су својој цркви даривали грађани села Гробнице за централну куполу, а за параклисе братства фамилија Ракоњици и Пушиће.

Свечано освећење крстова обавиће се у априлу ове године, на празник Цвети када се по традицији у манастиру Давидовици одржава народни сабор. Очекује се да сви грађевински радови на цркви и неопходна пратећа инфраструктура (прилазни пут и мост на гробничкој реци) буду завршени до јесени када ће обновљена задужбина Немањиног унку, монаха Давида освећењем и свечаном презентацијом почети да живи нови живот.

Обнова Давидовице одвија се под мајсторском руком Миливоја Пушиће, големим трудом Славољуба Пушиће, директора Музеја у Пријепољу који је носилац пројекта обнове и под стручним надзором арх. Вељка Вучковића, из Регионалног завода за заштиту

Обновљена Давидовица

ту споменика културе у Краљеву.

Директор музеја историчар Славољуб Пушић примио је прошле године из руке Његове светости патријарха Павла вредно признање - Грамату, чији факсимил овде објављујемо.

M. R. Ћмиљановић

КЊИЖЕВНИ ПРИЛОГ

ТАБАКЕРА

(Одломак из романа „Устани и ти, сине” аутора Велибора Јовановића)

Зратили се Јовановићи из Грчке преко Скопља, Новог Пазара и Сјенице и стигли у Мушкину. Милан послao Радовану златну табакеру за дуван. На пољени табакере уградиран Радованов портрет са слике коју је Милан пренео у новчанику онда када је пребегао из Југославије. Испод портрета текст:

- Бати Радовану кога више волим од себе - Милан
- 10. јули 1977. године, Солун

Радован је био узбуђен. Руке су му дрхтале. Узео је табакеру и изашао напоље. Дуго га нигде није било. Предвече се појавио из Омара.

- Марко сине, како вам би у Грчкој? Разговарасте ли? Шта прича Милан? Знао сам да ја онда да он зимује на тавану. Скланао сам се да они мисле да незнам. Знао сам и за личну карту. Овај тешки камен што носим на души много би ми био лакши да сам тада отишao код њега на таван да се испричамо и да онда није отишao без поздрава. Кају Марко шта прича?

- Разговарали смо о свему. Као што знаш породицу није заснивао. Здраво је и добро. Постао са дуваном му добро иде. Много смо разговарали. Три читава дана смо само причали. Он највише прича о Мушкину. Каже да има само две стварчице које је одавде понео и чува. Упаљач бензинац и твоју слику са личне карте, ону што му је деда Стево дао. Стално је носи у новчанику. Једну увеличану држи у стану у Њујорку и са њом разговара, каже понекад се са њом и сваја. Много се загрејао да дође у Југославију. Убеђивао нас да му обезбедимоvizu. Каже да му је да се напије воде са Студеног извора, не би жалио после да умре. Одустао је кад је сазнао да је тетка Ката умрла. Није добио оно писмо што си га ти предао у Пријепољу и ништа није знао за тетку Кату, али је нешто дослуживао. О њој ме на kraju питао. То га је начисто покосило. Мисли да је он криваč за њену судбину. Незнам како ће то преживeti. Причали смо о свему и свакему, па и о политици. Он мисли да сте ви били у праву и да жалиш што и он није био у партизанима. Посебно мисли да је Тито способан политичар и државник и каже да се осећа поносним што је пореклом Југословен.

- То се, Марко, брацу тако чини отуда из далека. Он отуда види у Југославији само оно што је лепо. Како време одмиче од рата, мени се све више чини да су четници и Драка били у праву. Незнам шта се све овде дешава. Видиш, Марко, да свако вуче на своју страну. Србију раздробили на три дела. Хоће да је сведу на београдски пашалук. Остали држе до своје вере, обичаја и своје нације, а за све то што не вала или некоме није било по воли у Југославији, криви су увек Срби и само Срби. Није лако сложити рогове у врећи. То су сви у Југославији скватили, само већина Срба није. Драка и четници су то, изгледа ми знали. Тито ово некако држи на окупу. А шта ће бити после њега? Све ми се чини да ће Срби морати поново да се боре за своју државу, ако успеју да се изборе. Видиш да је Србија подељена и раздробљена на Војводину, Косово и ужу Србију. Кад се крчаг разбије, тешко га је саставити. Све се то смишљено ради против Срба. Шта смо ми партизани постигли у току рата? Која смо ми били снага? Терали су нас као пашчад. Бежали смо по србијанским и босанским гудурама. Смрзавали се. Зими газили Лим, Дрину и Сутјеску. Гладовали. Вашике и тифус су нас докусирали. Што не отерасмо Немце док не стигоше Руси са источног фронта и западни савезници са афричког фронта? Није чудо што су четници тактизирали. Драка је био образован човек и официр. Он је знао да исход рата не решавамо ми, већ велике сile. То је знао, али изгледа ми да је био слаб политичар. Надмудрио га је овај наш белосветски мангуп. Шта смо ми комунисти постигли? Једино да уништимо свога краља и спрску традицију. Шта сам ја постигao? Зашта сам се борio? Да укинем славу и обичаје? Ја будала, скојевац и комуниста, изашао на Спасовдан и Тројичиндан пред крстоношче, пред моје комшије, рођаке и моје исписнике са којима сам и ја раније ишао у крстоношче да им ја ломим краст и прекидам вековну традицију! Која сам ја будала и глупак био и колико су ми били напунали главу глупостима: религија је опијум за непросврени народ. Ја бих мирне душе минирао и срушio манастир Милешево, уништио Белог анђела и Светог Саву, само да су ми тада рекли да то урадим и да тако треба. Због моје глупости пребише ме тада они несрћени шумњаци. Ајде мене, нека и заслужио сам, но настрада Стево, лако му души, и Милена, а замало и ти, Марко, да настрадаš. После попла села позатвараше и отераše у Београд на рад. Страјо плати главом због две изговорене реченице. Знаш, Марко, кад им ја будала онда у Бијелим Нивама побацах краст и црквени барјац у трње, а Страјо уврећен плани: „Нећe ни твоја свећa Радоване, горети до зоре! Запамти шта ти каже Страјо Цветковић!“ Осумљичили га да је он нахушкаo и навео четнике на мене. Узалуд моје тврдње да он то није урадио и знам сигурно да није, јер је то честит и поносан човек био. Одвели га у пријеопљски затвор са осталим похапшеним Правошевцима и Мушкивљанима. После петнаестак дана све похапшene отерили у Београд на рад а Страја задржали. Испитивали га и мучили да призна. Пре би нешто исцедили из камена него из Страја и да био крив, а поготову што није. Стављали га на струју. Није издржао. Умро у затвору. Написали му да је умро од туберкулозе на плућима, а био човек здрав као дрен.

За сеју Кату знаш шта је било. Да нисам имао тебе, тада бих себи прекратио живот. Моја луда глава је њу довела до затвора а не што је Милан био у четницима. И што га је она испратила до Сјенице. Тада ми је пукло све пред очима. Стево ми је својом причом помогао да се не убијем или полудим.

- Ниси ти Радоване, крив - каже ми. Тако је судбина хтела. Кад је рат почeo нико није знао кад ће окренuti и како ће завршiti. То је мени било јасно. Ја нисам могао ни Милану ни теби рећи или у четнике или партизане. Да сам и причао нешто, ви би сте опет ишли по свome и како вам је судбина одредila. Сакрити вас у пећине нисам могао. Рат вас је затекao у вашим најбољим годинама и није вас могао мимоини, као и сав остали свет. Важно је да сте и у рату остали људи и да дисте окалали образ ни вами ни мени староме. Што се тиче партизана и четника, и једни и други су у праву, или нису у праву. Једни и други су се борили за оно у шта су веровали. Политика па уз њу и политичка уверења се мењају као време. Осване сунчано, обећава леп дан. Одједном се наоблачи и најиђу муње и громови. Знам само на солунском фронту колико се мењала политика. Те хоћемо велику Србију, те хоћемо Југославију. Велике сile одлучују о малим народима. Ни велике сile не знају како ће се неки ратови завршити и када и када ће се повући границе неких нових држава. И највећа царства су пропадала. Велика је срећа за мале народе кад се деси да имају владара или председника који своју лађу на таласима узбуркане светске политike уме мирно да води да му се не претури или да му народ не поиспада из лађe, ако је то уопште могуће. Само жутокљуни, младе преамбициозне главе или хоштаплери причају народу да знају шта ће бити у будућности и обећавају народу и немогућел. Научи себе, Радоване да се не откажујеш и уништаваш за оно шта ниси крив. За нашу сироту Кату урадио си све што си могао. Наша Ката, моје цвеће, ипак је победник. Никаква сила и никакви истражници нису помутили сестринску љубав према браћи. Чиста душа и сестринска љубав је победила. Ако постоји рај, наша Ката је сигурно у рају.

Радован је заутио и дуго је остао замишљен. Наставио је као да више говори сам себи.

Колико смо ми скојевци наивни били! Веровали смо да ћемо сви једнако живети. Да се порез нећe планати. Свашта су нам политички комесари причали. Причали су нам да се свирком на виолини може мост срушити. Ми млади, искрени и неискусни, већина такорећи не-писмени, без неке веће школе. Кад су нам рекли у ватру - ми у ватру, кад кажу у воду - ми у воду. Срећом, нешто моје унутрашње ми није дало да радим оно чега бих се стидео. Што јест, јест, код нас партизана била је много већа дисциплина него код четника. Могао си умрети од глади или се смрзнути од зime, ништа ниси смео опљачкати. За то се добијао метак у чело. Међутим, партизани су палили четничке куће као што су четници палили партизанске. Никадничију кућу нисам запалио. Никога нисам тукао нити стрељао. Једном сам пуцао у човека који бежи и ранio га. То ме и данас печа и у души жижи. То до сада нисам никоме причао. Теби ћу Марко испричати.

У јануару или фебруару четрес друге године, незнам тачно који је месец био, знам само да је био мраз и студен да си могао кршити грane са дрвећем као леденице. Били смо у Босни негде тамо иза Рудог према Копачима испред једног муслимanskog села мислим да се зове Ломачине или тако некако. Мучки нас је напала муслиманска милиција и два борца су нам погинула. Сутрадан смо се припремали да нападнемо то село. Из једне куће истрачао човек и почeo да бежи. Настала је галама: „Стој, пуцаћемо! Ухватите га живог! Гађајте у ноге!“

Бегунац је брзо трчао, нико га није погодио. Требало му је још можда педесетак метара па да замакне иза косе једног брдаша. Ја сам носио митралеј и онако из стојећег става опалим рафал. Човек паде. Кад смо стигли до њега, оно младић, боље рећи дечак, лежи претрављен у снегу а крв из обе ноге испод колена отиче и боји снег. Ту слику никад не могу да заборавим. Тада сам бацио митралеј. Касније сам носио пушку и као командир аутомат, а потезао сам оружје само у борби. Дечак се звао Омер. Отац и старији брат су му били у партизанима. Он са мајком био код куће. Кад су приметили нас помислили муслиманска милиција, уплашио се и почeo да бежи. Потцепали смо једно старо ћебе и завили му ноге. Однели су га у кућу. Шта је било са њим незнам. Ако је остао жив морао је бити инвалид. Видело се, једна цеваница испод колена била је разнесена рафalom.

Ето Марко, прошао сам рат без физичких рана. Шинјел ми је био избушен око ногу на три места, а ја нисам ни огребан. Четници ме крвнички пребише. Моја стара кожа се тада сва оперутала. Променио сам кожу као змија кошуљицу. Мени нису потребни метеоролошки извештаји. Са најмањом променом времена свака коска ме боли. Много више од костију боле ме ране на срцу и души. Једна ми је рана Милан, једна Омер, а највећа рана сеја Ката.

Радован је заутио, ивиadio кутију нишке дрине и цигарете пре сложио у златну табакеру. Понудио је Марка цигаретама и наставио:

- Пашто си ми донео ово злато од Милана, ја теби покланам овај цепни сат што га је мени Стево поклонио. Кад ми је поклонио овај сат, рекао је: „Ево ти овај сат. Он доноси срећу. Ја га поклањам теби, а ти ћеш га поклонити Марку а он ће поклонити, ако Бог да, своме сину“. Ја га, Марко, поклањам теби, ти ћеш га поклонити Раду, онда кад буде требало, ако Бог да. Раде ће га поклонити своме сину.

Радован устаде. Устаде и Марко. Чврсто се загрлише и изљубише.

У ГНЕЗДУ ПРЕДАКА

ВЕРУША

С радозналошћу репортера из ране младости кренусмо из средњег у горње Полимље. И даље уз она врлетна брда црногорска преко Мојковца и Колашина. И љети бијела бјела Бјеласица дрхтури под новим снежним покривачем. На сињој Сињајевини урличи ветрови, али снега тамо зачудо нема, иако је децембар увек велико начепио. Из грла нам се сама отима она родољубна и сентиментална песма:

- Црна Гора мајко наша, кршем богата, милија ми не би била да си од злата...

Преко мрког Матешева грабимо ка Веруши. То драго место сам желео видети од када знам за себе. Да потврдим зашто ово своје презиме пртим у животу. И сада ми се за то пружила прилика.

Веруша је име и планине и реке и села што се налазе у оном шумовитом планинском венцу источне Црне Горе, између висова Жијова, Проклетија и Комова. То је онај громадни горски „јердан-караула“ према суседној Албанији. Учинило ми се да се Веруша уздигла високо, небу под облаке. И као да из детињства са собом увек носим мирис овдашњих планинских трава. Управо, из прича памтим да је мој прадеда Иван који је овде одрастао и основао породицу, био чувени травар, врстан познавалац лековитог биља, народни хећим и видар хаджучких рана. То му је било главно, господско занимање. Тежи послови га нису љубили.

Веруша је уоквирена ширим пределом који се назива Лијева Ријека. Она је данас познато туристичко и викендашко изле-

тиште житеља црногорске престонице. У њој је изграђено велико дечје одмаралиште па малишани ту бораве по сменама и зими и љети, на скијању и чистом ваздуху. (Као оно планинари у Сопотници). У Веруши живе фамилије Булатовић, Зечевића, Боричића, Вуковића, Милошевића. Све у вези с вуковима, зечевима, борићима... Ту Веруовића нема. Са тим презименом никада их није ни било. Нема нико ни од оне фамилије Верушића из Колашина. И једне и друге нас за Верушу везује само географско порекло, а не сродничко стабло. Веруша је само кумовала њиховом презимену.

Путеви до Веруше воде од Андријевице и Колашина (преко Матешева) и Подгорице. Планинска речица Веруша тече истоименим насељем испод истоимене планине и састајују се са речицом Јабланицом праве би-

строоку реку Тару. Ону гиздаву еколошку лепотицу чијим се чаробним каньонима, сличним америчком Колораду, диви читава Европа.

Са породичном читуљом Веруовића из моје родне Сопотнице најсамо гробље у Веруши. Кажу да су гробља највернији историјски путокази и најпоузданји камене књиге предака. Узалудно тражимо где је вечити смирај чукурнеде Ђока од кога потиче родослов Веруовића из Сопотнице. Како се тај наш пра-предак презивао пре отприлике две сте године? По усменом предању његових потомака Ђока се презивао Булатовић. И славио красну славу Лучиндан, светог апостола и евангелију Луку. Писца једног од четири хришћанска Јеванђеља. Зато држим да и моја маленост отуда вуче склоност писању - тој ретко мукотрпној работи! А ето, и седмо колено од Ивана из сопотничког огранка ове фамилије носи име Лука. Можда ће и он, ако богда, постати писац!

Од малих ногу памтим: у селима миљевског краја (Сопотница, Избичић и Ковачевић) (Велика Жупа) и комшију и читав свет нас је назива Веруси, а почетко се чуло и оно - Верушани. Неке језичке законитости, неке граматичке промене учиниле су своје. А језичком Вуковом реформом чију стодишињицу обележисмо прошлог лета, додато нам је оно „овић“. И тако сазнадосмо да потичемо из ове црногорске Веруше и да смо по њој добили презиме. Како се, по предању, то додило?

Нека крупна животна невоља довела је Ивана, сина Ђоковог, из Веруше у село Странјани, под планину Јадовник. И ту су му се рађала деца. Одатле је осорни ага преселио чипчију на нови и црњи посед - превој Царине, код Водица, а потом у Сопотницу. Није познато како је текло оно доселавање Веруовића у села Избичањ и жупски Ковачевац. Данас у ова сва три миљевска насеља бити су само по два домаћинства Веруовића. Ако на ових шест додамо и она три верушка домаћинства у Пријепољу онда на овом простору има укупно девет кућа. Из тих домова је после другог светског рата настало десетак нових породица које сада живе у Нишу, Београду, Прагу и Москви! Као да смо правилно распоређени по оном веселом црногорском рецепту: „Или на Цетињу или на Дедињу!“ Такав нови географски распоред учинило је ново динамично доба у другој половини овог века.

И летимично посматрајући графички родослов наше малоbroјне фамилије увек нас је мучило једно крупно социолошко питање: како разумети и како прихватити неку чудну „науку“ по којој су отац, деда и прадеда један народ (Црногорци), а син, унук и праунук други (Срби)? И је ли то уопште „наука“ или вештачки производ једне смиљене, у суштини антисрпске идеологије? И ко да нам то ваљано објасни?

Милорад Веруовић

ОЧИМА ДЕТИЊСТВА ВАСОЈЕВКА АНЂЕЛИЈА

Из ових катунских крајева, из црногорског племена Васојевића доселила се у прошлом веку на Пештер, у село Лопиже, код Сјенице, (засеоке Кривају и Репиште) још једна комитска породица и ту распредала огњиште. И ту, по свом племену, преузела презиме - Васојевићи. У тој породици је израсла витална Васојевка Анђелија, како су је сви звали и знали, која се удаја за Војина Веруовића у село Сопотницу под Јадовником.

Ту своју рођену баку памтим по много чему што данас изгледа и необично и невероватно. Анђелски милосрдна Анђелија била је натпркосечно вредна и отресита сопотничка планинка. Знала је сваког јутра да код сточних торова, дosta удаљених од куће, помузе стотинак оваца и коза, стави пуну крављачу млека на главу, поведе пса чувара тора и да још носи преслицу и узгредно преде како не би одангубила док стигне дому. Тако је вешто и спретно истовремено обављала више послова да би јој данас на томе позавидела и нека отмена балерина. Сурови живот је обликовао Анђелију и генски предодредио да буде необична. И да нам се тако уреже у сећање и памћење. Али и срцем пресели у ону не заборавну песму:

- Ја поносно свима кажем
ће је моја колијевка,

у брдима Црне Горе
родила ме Васојевка...

Из мог детињства се много што избрисало, али никада не могу заборавити када ме је бака Анђелија свечано водила на причешће у манастир Милешево и посебно свечано пратила у основну школу да са озареном радошћу крепке старице одслушала моју ћачку декламацију на Дан Светог Саве...

ИЗМЕЂУ СТВАРНОСТИ И ЛЕГЕНДИ

ИМЕ СЕЛА БАБИНА

Пише: Миле Плескоњић

Нема позданих докумената и чињеница који би упућивали и објашњавали како је, а пототову када је, настало име села Бабина. Као и у свим сличним случајевима када нема поузданих података, у помоћ се траже старе приче и приповедања. Тако у објашњењу постанка имена села Бабина круже релативно новије приче, да их овде условно назовемо, легенде.

Први писани траг којим се објашњава како је настало име овог села налазимо код **Танасија Пејатовића**, првог директора пљевљанске гимназије 1901. године и истраживача прошlostи Пљеваља и његове околине. Он пише да су Бабине добиле име „по некаквим бабама, које су биле заостале са ситном дејцом иза морије која је некада владала“. Пејатовић, осим тога, износи „да су се Бабине претходно звале Камењача“, а по казивању старијих људи, а што би значило: место које обилује каменом, каменито место.

Вукман Шалипуринић, познати публициста и познавалац прошlostи нашег краја, у обраћању бројним грађанима и гостима поводом обележавања стогодишњице Бабинске буне, 1975. године, између осталог каза „да се име села помиње у данашњем облику још онда када је старо становништво овог села, негде пре 12. века, поморила куга и када је село променило име од Камењаче у Бабине, јер је од целог становништва остала само једна баба од Плескоњића са два унучета“.

Има још приповедања и објашњења о постанку имена села. Тако име ове површи по **Јероју**, долази од неке самохране али богате бабе, која је живела у селу и имала многошто оваца. Она је своје овце истеривала лети на колибе, где је и сама лето проводила, а у јесен је стоку сјављивала у село. По њој су се те колибе прозвале бабиним колибама, док се ово име није напослетку распрострло на целу површ.

Пажљивији читаоци ових легенди могу приметити да су се оне стално умножавале и допуњавале, али, по правилу, увек насланаље на прву написану легенду о постанку имена Бабина **Танасија Пејатовића** 1903. године.

Обраћивач ових и сличних легенди не би одговорио основном задатку ако би се остало на причама и легендама од пре стотину година а да се не понуде неке нове чињенице којима би потврдио или одбацио смисао поменутих. Ево неких покушаја:

Милинко Миодраговић, познати стари пријепољски учитељ с краја прошлог и почетком овог века, у својим сећанима „О постанку презимена Вараклића“ износи „да су његови стари преци живели у Бабинама, у великој задружи доста богати стоком и да су имали велики број оваца, односно да су им се овце 'иљадиле, тј. да су често имали и преко хиљаду оваца. Као на имућну породицу били су се навалили плачкаши из горњих крајева (Поттарја) и више пута долазили у Бабине, те отимали стоку и тукли чобане који су стоку чували и бранили. И тако плачкаши из црногорских крајева и колера, учинили су да се наша породица толико разреди и смањи да је, напослетку, од велике породичне задруге остала само једна баба са двоје мушких близнади. Неки Турчин, који се звао Џурат, из племена Џурата, које је живело у Малој Азији, када је сазнао да баба има велико име, поће да га од бабе отме, говорећи да ће јој унуку посечи.“

Молба старца није наишла на разумевање, те Турчин потера унуке да их посече. Деца почну бежати а баба стане помагати и викати децу да се варакају свако на своју страну, те се деца растртуре по шуми као зечеви и тако се избавише од силног Турчина. Турчин је отео баби земљу и од те бабине земље остане име Бабине, које се тако и данас зову.

По причању мага оца Милована ово се све са нашом породицом додатило пре 160 а можда и 200 година“.

Учитељ Миодраговић даље износи да му „покојни отац не зна шта је било са бабом и њеним унуцима, само се тачно зна да је Турчин отео баби име и да је од то двоје деце опет продужена наша породица и била насељена у Оровцу, близу Сељана. Затим се тачно зна да су то двоје деце, мало по мало, изгубили старо презиме Миодраговић и добили ново презиме - Вараклиће, као надимак што су се вредно варакали бежећи од Турчина да их не ухвати“.

О свему овоме стари учитељ Миодраговић је 1928. године

испричао младом учитељу **Новаку Брашанацу** из Бабина, а тек 24. маја 1973. године учитељ Новак Брашанац преписао из породичне документације изнету легенду од учитеља **Радише Миодраговића**, сина Милинкова, с тим што се у писаној легенди не помиње да је бабино име било ограничено ћумуром како би се тачно знало простирање њеног имена.

Касније је учитељ Новак Брашанац садржину ове легенде преносио ученицима у школи у Бабинама, а потом и други учитељи све до данашњих дана.

У бележници учитеља Милинка Миодраговића помиње се књига **Танасија Пејатовића**, „Средње Полимље и Поттарје“, што значи да је у њој нашао легенду о постанку имена Бабина, с тим што у својој белешци каже да је баба из породице Миодраговића, а **Вукман Шалипуринић** пише да је она из породице Плескоњића.

Са историјске тачке гледишта не може се прихватити теза исказана у легенди како је силник Турчин звани Џурат отимао од бабе име и терао децу, њене унуке, да их посече. Једноставно, Турчин није имао потребу да се са самохраном бабом и њеним унуцима тера између клека и по шуми из простог разлога што се зна да је сва мачем освојена земља била царска и спахијска а покорени Срби послушна раја.

Из изнетог се да закључити да се у оваквим причама огледа **стална човекова тежња да све нејасно и непротумачено објасни, па макар све то било и невешто смишљено и далеко од памети**.

У досадашњим истраживањима дошло се до првог писаног документа у коме се помиње име села Бабине. Наиме, у турском дефтеру, управо у **Попису санџака вилајета Херцеговине**, а у њему нахије Милешево, у времену између 1475. до 1477. године, и то само након десет година од када су Турци освојили **Милешевач и Пријепоље 1465. године** - помињу се села **Бабине и Бабина брда**.

Нашу пажњу завређује чињеница да се у дефтеру помињу Бабине и Бабина брда. Управо, „Цемат Радише, сина Вукашина са 25 домаћинстава, зимју по местима по имени Избично (Избичај), Жорухово (Дурово) и Кучине (Кучин), а летују по местима Лешнице (можда Љељеница или Љетишића), Јабуке и Бабина, такође му је дато као накнада за земље које су узете из њихових поседа“.

Осим наведене земље заједнички уживају цемати Круне и Иваншица из Дренове.

Овим дефтерима (турске пореске и катастарске књиге) регулисани су све феудалне обавезе српске раје према новом господару - цару и другим феудалним господарима - спахијама и турским посадницима појединих тврђава.

Затим познати турски путописац **Евлија Челебија**, пролазећи за Херцеговину 1664. године приметио је на путу од Пријепоља до Пљевља, „да се од снјега не изгубе путеви, то су по путу побијали високе борове стубове од касабе Пријепоље па све до на висораван (Аулац) Бабине“.

Према томе, поменуте легенде су без основа, а са више озбиљности може се то објаснити и другим чињеницама које су, можда, веродостојније.

Тако у „Поименичном попису санџака вилајета Херцеговине“ из 1477. године налазимо најстарији попис становништва пријепољског краја, који садржи, поред осталог, имена насеља са карактеристичном ознаком врсте насеља: шехер, касаба, пазар, село... Затим, наведена су имена свих за рад способних мушких становника, и то лично име и име оца.

Како су у дефтерима уписивана само имена мушких лица, може се уочити да је на просторима средњег Полимља егзистирала реч **бабо**, која означава стару особу, али у оно време (што се из ових документа види) означавала је и лично име. Зато се може претпоставити да је име села Бабина настало од те и њој сличних речи, које упућују на старе особе, као: **баба, бабе, бабице, бабан**. Ова претпоставка добија у смислу ако се има у виду да су се први становници на овом простору бавили сточарством, а познато је да **сточари дуго живе**, па је, према томе, број оних који су могли понети ово име на овом простору био велики, због чега је и могао добити назив **Бабине**.

У прилог овог претпоставци иде и податак из турских дефтера да је у селу Барице (које припадају ширем подручју бабинске површи) живео „**Радул син Бабе**“, а становник Пријепоља Кулашин син Бабице - што све упућује на могућност настанка имена овог села по речи **Баба**.

На основу свега изнетог може се констатовати да име села Бабине датира, још из далеке прошlostи, пре 520 година, а не како каже учитељ Миодраговић, отприлике 160 до 200 година. Друго, претпоставка да је име села могло настati од општих и личних имена које имају корен „баб“ има свога оправдања.

ИЗ ЗАПИСА МАРКА ПОПОВИЋА - РОДОЉУБА

ПРВИ ПУТ У МИЛЕШЕВУ

Припремио: Добрило Аранитовић

Своје сјећање на прву посјету манастиру Миленшеви седамдесетих година прошлог вијека Марко Поповић је објавио у угледном сомборском часопису Голуб за 1893. годину чији је један од најагилнијих и најсвестранијих сарадника. Занимљив је опис путовања до манастира, успутних предаха и разговора, опис манастирске светковине на којој је будући богослов и учитељ имао ријетку част и прилику да и сам судјелује. Импозантно дјелује поворка од стотину коњаника Пљевљака која језди на покољење манастиру у коме су некада почивале мошти Светог Саве. И свједочи да је наш крај с пријепољским вјековима представљао јединствен и нераздјелив културни и духовни простор, без обзира на вјештачке, политичке и административне границе.

Yчио сам IV разред српске основне школе у Пљевљима.

На неколико дана пред малу Госпојину, која се светкује 8. септембра, рече ми једну вече отац:

„И ти ћеш са мном ићи уочи мале Госпојине у Милешево!“

Од велике радости притрчим оцу и пољубим га у руку, а мајку загрлим.

Браћа и сестре моје - попријеко ме гледаху - криво им што неће и они с нама у Милешево. Скупили се у једно ћоше од собе и гледају на нас.

Отац настави: „Зато, што си добро учио, и што се владаш, као добро и уљудно дијете, купио сам ти нову обућу, а орезао нове хаљине.“

Тада се окрене на моју браћу и сестре:

„А ви, ако ми се добро узвладате и вама ћу порезати нова одијела, па ћу и вас други пут водити у Милешево!“

Они сви гракнуше: „'оћемо, 'оћемо наш мили оче!“

Ми ћемо се владати. И почну љубити оца и мајку.

Ја као најстарији стао и гледам своју браћу и сестре, како се отимају, ко ће их прије пољубити.

Срце ми од радости тресло у младијем грудима...

Чињаше ми се - нико није срећнији био, у оном часу од мене!... Једва сам чекао кад ће осванити онај дан, кад се полази у Милешево.

Легли смо спавати. И ја сам већ у сну видио Милешево, видио гроб св. Саве. Топио сам се од милине! Чуо сам црквене пјесме, видио српско Коло, свирку итд.

Кад се пробудих - ал' од тога ништа нема!

Одлану ми, јер сам поуздано знао, да ћу све то - ако Бог да здравља - виђети, најдаље за неколико дана.

Читаве дане нијесам имао мира прешиљајући се о томе мом путовању.

У цијелој нашој вароши нећеш наћи много срп. прав. породица, а да се овијеха дана не спрема у манастир Милешево.

(Од Пљевља је далеко до 7 сахати пјешачкијех).

Нека неописана радост завлада међу свима, - а канда међу Српчићима највећима!

Погађају се коњи, спремају се брашњенице, купују се нове хаљине. И што ти још

не знам:

Нико не жали ни новца, ни труда, а да што свечаније не пође српској задужбини, да се помоли Богу, на ономе мјесту, ће су почивале мошти највећег српског просветитеља и првог архиепископа Раства Немањића - названог Саве.

Можете мислити, како сам се и ја спремао.

Отац ми погодио и коњића, да ме однесе до тамо, а ја му изниси лијепог сијена, па га милуј и глади по врату, тепајући му:

„Ха, мој коњо, ти ћеш мене добро носити - ха!“

А коњ би јео, па би кад и кад захрзао. Ја сам му то хрзање тумачио, као да ми одговара:

„Јесте мали Српчићи, ја ћу тебе носити, ће год 'оћеш, кад ме тако волиш и гледаш!“

Мајка би ме позвала, да још шта помоћнем радити, а ја би је умиљато замолио:

„Нека још мало, моја слатка Нано, док коњића видим, па ћу ти ја све учинити!“

И мајка би ми на то ушучела.

Сваког сам часа пошиљао:

„Ох, ала ће то лијепо бити, кад се из многијех нашијех српских крајева скупимо, код српске задужбине.“

Како ли ће многи на мене гледати, кад и ја разиграм коњића - ко негда Краљевић Марко на шарцу!“

Тако сам себи у својој глави замишљао.

- Како му драго!

Дан по дан, осванио и дан нашег поласка, а то је 7. септембра.

Иза брда грануло сунце и огријало Пљевљанску котлину.

Устали ми код куће - већ се и опремили - помози Боже! Пољубисмо се са мајком, браћом и сестрама.

- С Богом!

- С Богом пошли!

Отац ошину свога коња, а ја на моме коњићу полако за њим откасах.

Један сајат од Пљевља, стигосмо и остало друштво.

Бијаше нас до стотина - што коњаника, што пјешака.

Поздрависмо се, пожеливши један другом срећан пут, кренемо даље попијевајући српске пјесме.

Пуцњу из пушака није било краја!

Сви радосни и весели - а нико к' ја - тако ми се чињаше! Послије три сахата дођемо на „Јабуку“ која се налази на средини пута између Пљевља и Пријепоља.

Ту, на једну велику зелен посједамо - к' о кроној слави и почнемо ручати. Здравица-ма није било краја. Од велике радости нијесам могао сједећи ручати, него сам устао на ноге, да ме свако види, како сам и ја пошао у Милешево.

Пошто ручамо, пођемо даље и послије три сахата дођемо у варошицу Пријепоље, која лежи с десну страну ријеке Лима. Одаље идући на југо-исток за сајат дођемо у манастир Милешево.

Црква је на једној лијепо равници, око које се бијаше искупила многа Србадија - из различних крајева српских.

Са сваког чела могао си читати: мир, веселост и слогу.

Свак весео и раздраган!...

Дођемо пред ћелије и сјашемо с' коња, прекрстимо се према цркви. Па пошто све распремимо одемо - отац и ја у архимандриту - ћелију, у којој нешто писаше дични Србин - игуман Гедеон Марић (садашњи

управитељ српског православног манастира Озрена у Босни).

Отац се с њим добро познавао, и пошто уљегосмо, отац рече:

„Помози Бог оче Гедеоне!“

- О, добра ти срећа брате Симо!

Скочи на ноге и пољуби се са мојим оцем. И ја прићем и пољубим га у руку, а он мене у чело.

- Живио Српчићи! рече ми; а мени мило - Боже! не знам шта радим.

- Брате Симо, ово је твој син?

- Јесте, оче Гедеоне!

- Ово је чини ми се онај дјечко, што сам га - ланске године видио и чуо у манастиру св. Тројице, те је онако красно очитао apostol!“

- Да, он је оче Гедеоне!

- Пошто овде нема школе - онда ћу те брате молити - нека он сутра овдје у нас чита apostol.

- Па добро, кад вам је воља, ја му не брамим, само ако хоће он, рече отац, па погледа на ме.

Ја тронут њиховијем разговором, нијесам знао од радости ништа им рећи, него се узбуђено поклоним према њима.

Но, 'оћеш ли драги Српчићи? рече игуман, и помилова ме по глави.

Ја, тада одважно и весело рекох: „'оћу!“

Он ми одмах пружи са стола apostol и кази ми, одакле је доклен.

Ја се спуштих, да прочитам, а они су још даље које - шта разговарали, на што ја нијесам пазио; јер мени једина мисао бијаше за apostol, како ћу га очитати.

Није то шала! Један Српчићи, који никда прије није виђeo манастир Милешево, па једном дједом до чита apostol.

Зашта ме је овај тренутак неописано узбудио!

У томе зазвони за вечерњу и ми са оцем Гедеоном уђемо у цркву.

С десне стране бијаше гробница св. Саве, па кад дођемо до ње, целивамо је, а игуман ми шану:

„Синко! Ово је гробница нашег српског св. Саве“.

Милина ме нека обузе, кад сам стајао у цркви.

Боже драги! Да ли сам и помислио, кад сам пошао, да ћу читати apostol у Милешеву - код гроба св. Саве. У Милешеву, је су се негде крунисали српски владари!

- О, не! То ми није било ни на крај памети!

Баш сам срећан - пресрећан рекох у себи.

Свенишњи! Нека ти је хвала, што ме обрадова овакијем даром.

По свршетку изађемо из цркве. Отац ме водио од познаника до познаника, од пријатеља до рођака.

Коло се бијаше ухватило. Од пјесама се чујаше одјек по свима брдима и планинама, на дуго и широко.

Среће ти од весеља боље заигра, гледајући веселу Србадију, како се здраве и веселе. Па и ако је нестало тијела Савина, његов дух лебди над раскомаданом Србадијом, те их упућује на свако добро!

Он грли, љуби и воли сваког добrog и вљаног Српчића, ма ће он био, и ма од кога био. И богате и сиромаше и ниште и убоге!

Послије вечере, још смо за дugo сијели. Отац је остао и даље разговарајући се са познатијем, а ја од умора заваљао сам се у постелју и лако заспао, ће ме први зрак од зоре пробудио.

* Песничка страна * Песничка страна * Песничка страна * Песничка страна *

МАТИ И СИН

(Са траке одбрамбеног рата
1914-1918. године)

- Шта ћеш, старка, овде, где куршуми лете,
- На пољани смрти, сред крви румене?
- Тражим мoga Јову, моје мило дете,
- И носим му лепе чарапе шарене!

- О, врати се стара! Залуд журиш тако
- Из далских својих шумадијских страна:
- Јединац ти, бако, оболео лако,
- И у Скопље пренет пре недељу дана!

Забринута старка у Скопље се диже...
Преко безброј поља, брда и сувата,
Пречицама жури и напокон стиже
И закуца алком о болничка врата.

- Ко је? - чу се. - Ја сам ратникова мати!
- Родитељска љубав довела је мене!
- Тражим мoga Јозу, моје мило дете,
- И носим му лепе чарапе шарене!

- Ту је! - Она уђе и, дришћући, гледа
Све постелье ролом, што око ње стоје,
- Боже, дал је овде? Камо мога чеда?
Док одједном кликну: - Јово, очи моје!

- Како напиши дома? - пита син полако,
- Шта те нагна, нано, чак довде, до мене?
- Здраво су! Не брини! Ја дођох.. тек тако
И носим ти, ево, чарапе шарене!

- Да ти их навучем, дед јавамо брж!
- Носићеш их с диком - нек је слава Богу!
Па покривач диже, ал хитро се трже
Јер спази патрљке - отсеченог ногу!

Но уздржа срце, да бол не потече,
И недаде сузи да из ока кане,
Већ покривач спусти и поносно рече:
- Жив ми био, синко, и срећне ти ране!

Потом се јединцу наднесе над груди
И бледу му главу оберучке узе,
И љубљаше дugo... Сви присутни људи
Посматраху ћутке и брисаху сузе...

Војислав Илић Млађи

ГОСПОДАР СВЕТА

На раскршћу земље и неба
са кладенца честитог ума,
господар света, троши росу
кнежеве клетве,
у Лазарици

Титанском легендом кроз векове
јужни простори вечно зборе:
У огњу живе наша сновићења,
јављају звона у Паризу.

Саткана мириром крвавог божура
Јефимија златом похвалу везе
књаза мислено до богова диже,
у Љубостињи

Из Мишеве,
испод крила Белог анђела
разлеће се јато
белих голубова

Радослав Глишић

БИЉЕ ОД ОМРАЗЕ

Све се мења
сем драгог камења.

Драгуље нам покупише хуље
а поштење
старо драгоценење
продаје се сада у бесценење

Све мање је
људи међу људима
Пронашли смо биље од омразе
зарђало звono у грудима
. и пала нам рђа на образе

На сред трга
где јасика листа
поново смо разапели Христа
Добрица Ерић

РАЗОЧАРЕЊЕ АНЂЕЛА

С неба је слетео
бели анђео
на наш западни прозор.
Врло су га растужили
наши неокречени зидови.
Кроз очи су му пролетела
два ѡата мртвих птица.
Запамтио сам његову босу ногу
како дрхти
на трулој прозорској дасци.

Лежао сам у ватри
широм отворених очију.
Од белине сам потпуно занемео.
Само сам успео да пожелим
кап воде
са Свете реке

Одронила се крупна суза
са ока небескога весника.
Прашина, с пода, ју је упила.
Хтео сам га дотаћи
да га утешим.
Одлетео је
у кишно небо.

Боривоје Секулић

ПРАДЈЕД ЖУЈО

Тактизирао је с беговима и агама.
Њихово је било вријеме и власт.
Сналажљив и окретан није се устезао
да их позове у кућу на част...

У турско вријеме подиже школе.
Знају га војводе и кајмаками.
Угледан и имућан, освајао је људе,
знао је велики домишљен да буде

У турско и црногорско његова кућа
била је заједница сложна.
Старо и младо као пчела рој...

Дуге јесење ноћи лије киша...
Унуку спрема паре. У Солуну је тада
гимназију учио Драгиша.

Жеља му је: нек изађе учена глава
из старог, задружног Жујовог дома.
Нека се ствара, нек израста
интелигенција испод Кома...

Чедомир Боричић

* Песничка страна * Песничка страна * Песничка страна * Песничка страна *

СВЕТОСАВСКЕ ЖЕЉЕ

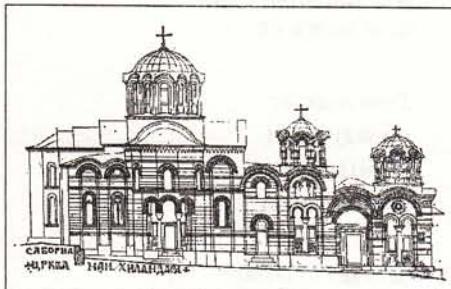
Нек' анђео миљешевски,
уз бјелину свога сјаја,
мисли Саве Небесника
са жељама српским спаја.

Нек' се Српство уједини
к'о у време цар Душана
и нек' буде примјер слоге
народима са Балкана.

Православље нек' остане
чврста вјера Исусова,
а Хиљандар светилиште
свих врмена и вјекова.

Нек српскоме зрачи роду
к'о у доба Немањића
за краст часни и слободу.
Нек престану крволића!

Чедомир М. Лучић

КЋИ МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА

Перунова најситнија кћи
Свештеница зеленог вitezа
Час кос час сеница
Кликће са јагорчевине
И крила повређеног

На јутрењу се помоли
За сунце бубама, травкама, сељацима
Отаџбини
Створитељу за хлеб насушни

На крај света она том стазицом
И дороти и косовка девојка
Сеоска учитељица у црном шеширу
Пролеће што седи
Учи словима љубави
Пролазнике од Бранковине до Норвешке
Свраћа на конак

Вујадин Шелог

ПОКАЈНИЦА

Од Радовањског луга
До цркве Покаянице
Стотинак је корака.

Кумоубици
Требало је толико
Да се покаје
И крохи на небеса.

Истом
Крвавом секиром
Оборио је храст
Отесао клис
(Остављајући као на врату
Засек на свакој цепки)
И мешајући небо и земљу
Склопио богомольју.

Нама братоубицима
Пола века не би доволно
Да се покајемо
И омрзнемо свој грех.

Храст увек ка небу
Окреће свој лист
Ка земљи само онај
Над Црним Ђорђем без главе.

Јер храст је Раствко
И бадњак и Христ.

Матија Бечковић

ГОРСКО ОКО

Тамо где се Бог изува
Да освежи старе пете
Где цар Месец звезде чува
Да свемиром не одлете

Горе где су чуда многа
Где поносни лети соко
Испод Кука Савинога
Сјаји црно горско око

Кроз то око Свети Сава
Још све види и све чује
Нашу муку надзираја
Нашу веру охрабрује

Свуда где се здрава вода
Из ледене краде стене
Савиног је духа рода
Тече да нас опомене

Љубивоје Ршумовић

(Пјесма посвећена
Мирослављеву јеванђељу)

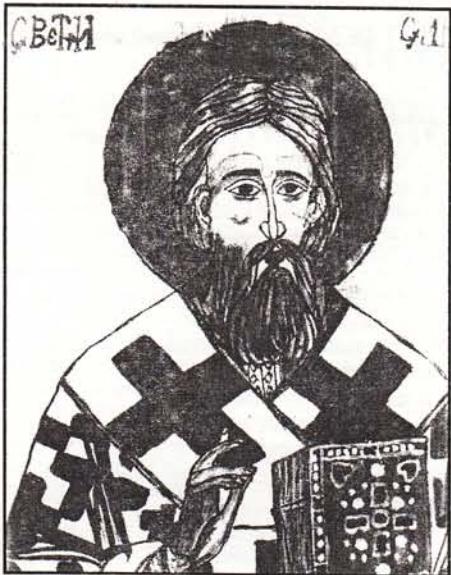
ЈЕВАНЂЕЛСКИ ЗЛАТНИ ЛУК

Шта о светом јеванђељу
мисле наше свезналице?
Зетско-Хумски Калиграфи
не писаše насумице, поруке
нам оставиše уз ћирилске
писменице с текстовима
наше јужне глагољице.
Спољашњијем украсима и
са сјајем надкриљује све
словенске орнаменте.
Залуд гатке све науке,
нико незнан где настаде ни
када би преписано с које
књиге староставне.
Још љепоте тајне крије,
свога родног завичаја,
Бијелог Поља или Стона, што
му украс утискује.
Писарски су знаци такви и
могу их својатати и босански
плаѓијати.
Писале га двије руке, лесна
дебља, а лијева кажу тања и
краснија, без акцента и без
црта из њељупка душа сија.
Кажу неки учењаци, колико се
њима чини, да нијеси важно
дјело по књижевној величини,
те вриједност праву виде у
језичкој творевини.
Без обзира на погледе и вријеме,
и по писму и украсу, јеси књига
рукописа и велика загонетка,
различитих професија, а за наше
постајање на овијем просторима,
драгошјено ко библија.
Судбина је и тумача, као дијак
Глигорија, свако моли код Господа
да дух дјела снажно сија.
Зашто ли се Глигорије, господару
замјерио, кад је ову свету књигу,
именом му насловио и опронашој од
Вишњега замолио, како би се што
вјерније, господару представио.
У времена она добра, култ светиње
kad се ствара, не бијаше измећара,
блјелопољски скрипторијум, окупљио
је умне људе око двора.
Где је било училиште, писана су
разна писма и повеље преписане
и писане, књиге знане, и незнане,
за кнезеве и жупане.
Кад би само зборит знале Немањића
задужбине, Исусово срце њино, испод
вијенца трновога још крвари, а из
крови говоре нам, зраке ватре и љубави,
какав оно бјеше у нас, људски живот
староставни.
На раскошном пергаменту, отиснути
трази стоје, у које се сједињује,
од Истока до Запада, у бојама текст и
слика.
Иницијал и орнамент: црвен, зелен,
смеђ и жут, изнад којег уздиже се
Јеванђелски златни лук

Малиша Мрдак

Савингдан за децу * Савингдан за децу * Савингдан за децу * Савингдан за децу *

ПРЕД ИКОНОМ СВЕТОГ САВЕ

У души манастира стоји слика. Света и лепа. Тишина. Само ме очи његове прате. Његова рука миче се. Светлост из његових очију заузе ту велику кућу. Икона проговори: „Дођи, треба ми твоје дечије срце!“

Клекох пред иконом. Срце ми поче брже куцати. Чујем откуцаје његове. Сва се укочих. Као кип пред њим се скамених. Рука ми дотаче његове груди. У највећој тишини рекох му: „Желим да чујем твоје речи!“

Стојим и клечим пред иконом. Гледам га. Икона се не помера. На њој седи отац Србије. Са собом носи успомене свог времена. Његово срце увек куца.

Пођох ка вратима. У мени остале трагови његове приче. И он оста у тами манастира. Заувек ће куцати његово срце. И волети га његов народ. Икона чува у себи оца Србије - Светог Саву.

Ељвира Бегановић, VI разред
ОШ „В.П - Валтер“ Пријепоље

МОЈА ШКОЛА

Школа... Реч која некад звучи попут магије, некад улива страх, некад изазива срећу, а некад измами сузе. Са генерације на генерацију она преноси читаву гомилу добрих и лоших оцена ѡака, њихових успеха и неуспеха. Она је у својим клупама и на таблама ути-снула све мане и врлине својих ученика. Све тренутке радости и туге, љубави и разочарења. У својим дневницима она чува више него што би ико могао да каже. После много генерација које су прошли кроз моју школу сви ће егоистично и поносно рећи: „Моја школа!“ То је школа која носи најзахвалније име, име првог српског просветитеља - Светог Саве, чију величину ми треба да овуччамо својим радом и трудом. Наши наставници чине све да од нас изграде добре људе, који ће постати неко у животу. Таква је моја школа, нова, дивна, бучна, али зна бити и тиха. Кад ћем у њу, као да се подигне позоришна завеса. Ходник је пун, неко се смеје, неко плаче, неко је срећан због добрих оцена, неко љут сам на себе што није боље савладао градиво. Тек кад звоно огласи почетак часа, хол опусти, жељно исчекујући повратак ученика. Учионице су тако дивне, простране и лепо уређене. У ученицама су саксије са разноврсним цвећем. На зидовима су слике познатих личности из различитих области. Из дана у дан, из године у годину, моја школа исписује своју биографију, а у њој и биографију сваког свог ученика кога је упутила да се храбро пробија кроз живот. Сваке године пријем нових и испраћај старих ѡака. Пријем, па испраћај.

Алма Алибашић,

VII разред

ОШ „Свети Сава“ у Пријепољу

Ученици школе
„Свети Сава“ у Пријепољу (Бостани)

ПОНОСНО ИМЕ

Дивна ми је школа
и дивно јој име,
име Светог Саве
поносим се њиме.

Просветитеља нашег,
кога знају сви,
моја школа носи име,
па је знаш и ти.

Учио је народ
о језику свом,
писао и причао
свакоме о томе.

Зато кад ме питају
за име моје школе
поносан им кажем
„Свети Сава“ се зове.

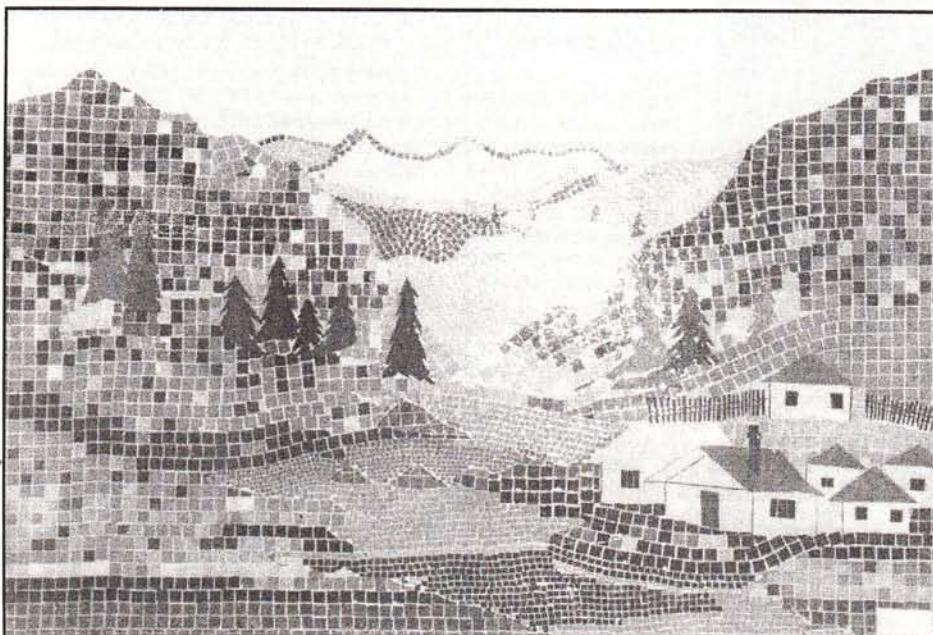
Предраг Мазалић, VI разред
ОШ „Свети Сава“
Пријепоље

ХИЛАНДАР

Удаљини назирим манастир стари,
мислим да је то Хиландар славни.
Као да од јек звона тмину пара
и уморан путник можда ту одмара.

Да ли је то дечак плави
кренуо на пут бескрајни?
Спокој и мир су ту најдражи
и од родитељског дома дражи.

Јасмина Адиловић
ОШ „Светозар Марковић“
Бродарево

Мозаик: рад ликовне секције ОШ „Свети Сава“ Пријепоље

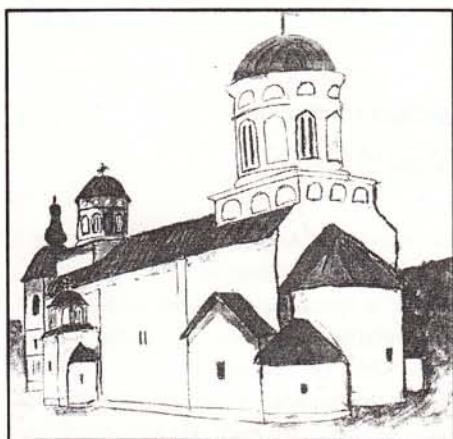
Савиндан за децу

СВЕТИ САВА

Мисли анђела из умних башта
младога принца занесе да машта.
Света га крила са владарског стола
одведоше до црквеног престола.

Светачка нога кроз земљу ходаше
свчево лице тмину разгоњаше,
сунце га јарко даном поздрављаше.

Потпара Радоман VIII-2
ОШ „Милосав Стиковић“ Пријепоље

Александар Бабић, VII разред
ОШ „Свети Сава“ Пријепоље

СУСРЕТ СА СВЕТИТЕЉЕМ

Седећи пред иконом Светог Саве хтедох
да напишем састав о Њему. Кад видех да не
могу да напишем, стадох се молити пред
иконом. Дуго сам се молила. Одједном из
иконе појави се нека необична светлост. Од
ње заблистала цела кућа. У тој светлости јасно
распознадох лик Светог Саве. Мислила сам
да сањам. На моје велико изненађење и
чуђење лик проговори. И обрати се мени:

- Ко се то молио пред мојом иконом?
- Ја! - одговорих.
- А ко си ти? - упита ме Он.
- Милица! - одговорих.
- А јеси ли ти одличан ѡак? - пита ме Свети Сава.

- Јесам! - одговорих радосно.
- Е, онда можемо разговарат! - каже Он.
Ја испричах да не знам ништа о Њему и
да због тога не умем написати састав. Он
рече да ће ми помоћи или право да обећам да
ћу и даље бити одличан ѡак. Кад му обећах
он поче причати о својој младости. И он је
каже био одличан ѡак. То рече и нестаде.

Од тада кад год добијем петицу одлазим
пред икону Светог Саве и молим се.

Милица Љупштановић, IV разред
ОШ „В.П - Валтер“ Пријепоље

НАШ ПОНОС

Син Стефана и Ане
Растко Немањић је био,
отишао у Свету Гору
где се замонашио.

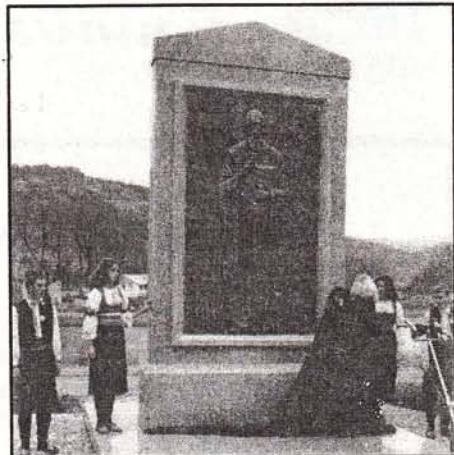
И не само монах -
учитељ је био,
своје знање и умеће
на друге је преносио.

Србија се дичи,
дичи и поноси
зато многа школа
ово име носи.

Лејла Ровчанић, VI разред
ОШ „Светозар Марковић“ Бродарево

Моји љубимци,
који дођете посвеће мене да довршите
оно што ја, због краткоће времена,
никам могао да учиним.

Свети Сава

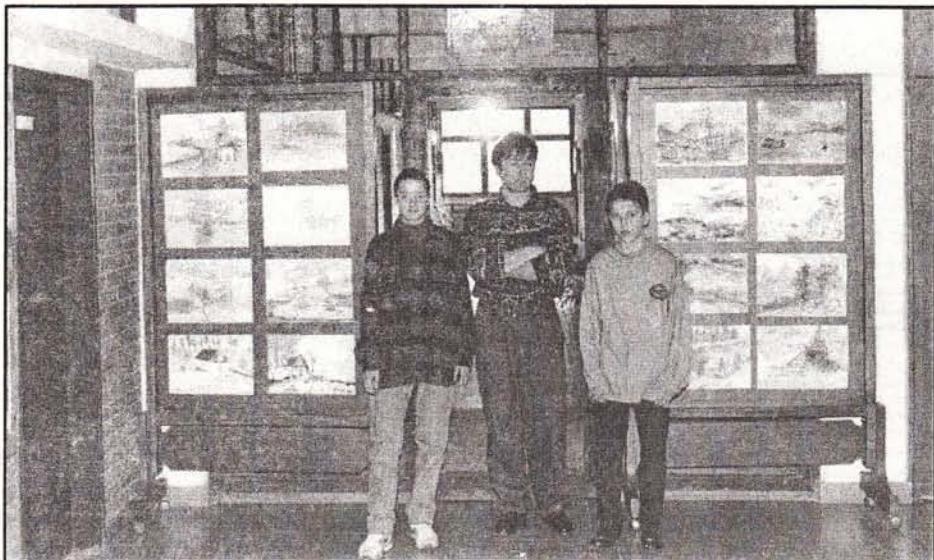
ВЕЧНА СЛАВА

Свети Сава, син Немање и Ане
не хтеде да буде владар, заменик оца свога,
монашки проводи живот и све своје дане
покони Богу и добру народа српскога.

Био је најмлађи син кући Немањића,
нико ни слутио није да ће побећи с дворца
и да ће нејака крила овог чудесног птића
узлетети високо - изнад свих брда и гора.

Недавно у спомен њему и наш град слављаше
откриле барељеф Саве у сред општине наше,
Нека се вечно слави свето Савино име
и нек' се увек све школе поносе њиме.

Синиша Словић, VII разред
ОШ „Светозар Марковић“ Бродарево

Са свечаности ликовне изложбе: наставник ликовног васпитања Зоран Словић

ТАЧКА ГЛЕДИШТА БУДНИЧКА МИСИЈА РЕВИЈЕ

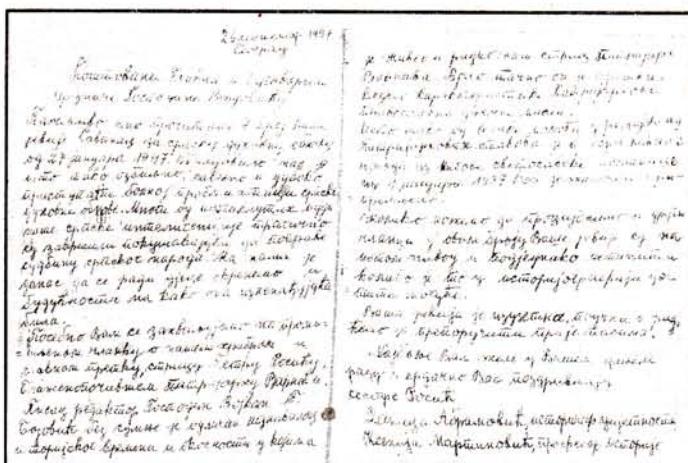
Поштовани уредниче,

И летимичан поглед на све странице, наслове и садржаје прошлогодишиње „Савиндана“ пријатно ме обрадовао и изненадио. Очито је да ви као главни уредник успутно добрајујете зајртану концепцију ревије, додатно је оплемењујући очитавањем пулса читалаца. У томе је ваша улога на уређивању овог годишњака, под честитим именом које носи, посебно важна и одговорна.

Желим вас охрабрити да часно, јасно, гласно и непристрасно наставите продубљивати вријеме Растијлава - Раства Немањића, Светог Саве, првог српског архиепископа и просветитеља. Зајазећи тако у еоне „и свете и кlete“ кроз које је српство пролазило од тога даљег (а чудно блиског) времена показајете свијету да су хиландарско-милешевска (и косовско-рашка) звона упућивала Небу божанствене тонове док неки народи још нису имали јасну представу о свом поријеклу. Чак стоећима су касније (данас моћни и безбожни) починијали да се национално формирају и освешћују. А Америком су путала краја бизона!

Надам се да ћете наставити да систематски отварате времепловне рубрике и још свестраније обогађујете иначе мозаички успјелу садржајност ове вриједне публикације, да његујете њену будничку мисију на обнови српске духовности, не само у рашкој области.

Др Чедомир Лучић,
научни савјетник,
Подгорица

Факсимил писма синвица патријарха Варнаве

ПОЗДРАВ ИЗ ВРШЦА МАЛО ШАЛЕ, МАЛО ЗБИЉЕ

Поштовани колега, данас нам је пристигао ваш предивни „Савиндан“. Прво желим да вам се захвалим на успостављеној сарадњи и писму које сте нам послали. Хвала вам на лијепим ријечима и подршици које сте нам упутили поводом појављивања првог броја „Расције“. Захваљујемо и на штампању нашег чланка у вашој ревији. Такву сарадњу ћемо у обостраном интересу и даље наставити.

Наše тешкоће су финансијске природе. Зато нам још није изашао трећи број „Расције“. Нисмо ни очекивали да ће ићи лако, нарочито у овим крајевима где се Срби одмах уплаше да им неко не пребаши да су „великосрби“! Дакле, проблема имамо, као и ви, доста, али се најдамо да ћемо истрајати. Какви би то ми били Срби када би тек тако поклекли?!

Мало шале, мало збиље...

С поштовањем
Мара Ђекић
главни Уредник часописа „Расција“
Вршац

ПИСМО ИЗ ПРАГА ВАЖНА ПОУКА

Поштована редакцијо,

Као члан Милешевског културног клуба „Свети Сава“ искрено Вам се захваљујем на излажењу овако садржајног часописа који у овом времену има велики значај за српски народ. Ја сам то добро схватио и са ове географске удаљености, иако сам од Вас отишао даље 1946. године. Редом читам све текстове од првог до задњег ретка, од прве до задње странице. Све је осмишљено на завидном нивоу. Особито ми се свија актуелност садржаја часописа. Из њих сам заиста много сазнао, научио. Наши српски манастири нису били само средишта верског живота, већ и центри прве писмености, културе и образовања, као и државне моћи. Захваљујући тој комбинацији могла се одржати православна вера и српски народ прекивети свакаква сурова времена. Уз ту важну поуку и радосно исчекивање следећег броја и уз жеље да живите у светосавској слози много Вас поздравља Ваш

Будо Верувић, проф.
Праха 3, Чешка

ТРАКА КУЛТУРНИ ДОГАЂАЈ ГОДИНЕ

Највећи културни догађај протекле године у рашкој области било је отварање споменика војводи Петру Бојовићу у Новој Вароши. Реализатор целокупног културно - уметничког програма на овој импозантној свечаности био је нововарошки Дом културе „Јован Томић“. Тој установи припадају и част и заслуга што је тиме допринела да се град под Златаром на прави начин одужи свом великану.

Радослав Дивац
директор Дома културе

На основу решења Министарства културе Србије бр. 413-00065/97-03 од 10.01.1997. године ова публикација је ослобођена пореза на промет који се плаћа по основу чл. 32. став 1, тачке 12 Закона о акцизама и порезу на промет

Свештковина села Бабине

БИСТА УЧИТЕЉУ

Прошлог лета на Видовдан, у поводу 70-годишњице постојања Основне школе, село Бабине, код Пријепоља открыло је спомен-бисту свом првом и најугледнијем учитељу Новаку Брашанцу. Он је био једини узорни просветар у Србији који је као пензионер примио почасну диплому "НАЈДРАЖИ УЧИТЕЉ", а сада посмртно, уз бронзано попрсје постављено на школској згради, добио и почасну Повељу, као дар својих ученика и села у коме се родио и које је препородио.

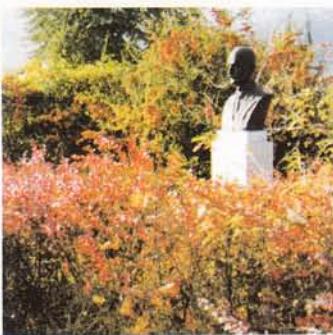
Бисту учитељу Новаку Брашанцу открыла је Даница Вукићевић, помоћник републичког министра просвете за основно образовање, уз асистенцију Стевана Пурића, председник општине Пријепоље.

Прави учитељи и васпитачи, какав је био бабински народни уча Новак Брашанац, држе у својим рукама будућност света - рекла је том приликом Даница Вукићевић.

(Опширно на стр. 26 и 27)

Снимо: Раденко Дивац

Снимо: Радиша Дукић

Културна разгледница Пријепоља

НАУЧНИК У ЦВЕЋУ

Пре две деценије пред Домом културе у Пријепољу настала је бронзана биста оснивача социологије села Сретена Вукосављевића коју је открио тадашњи секретар САНУ академик проф. др. Радомир Лукић. Око бисте је обрасло декоративно парковско цвеће. Тако се завичајно Пријепоље достојно одужило свом заслужном завичајцу.

Овог лета је четврт века од како се овде одржава научни скуп "Сеоски дани Сретена Вукосављевића". Са тог скупа се редовно штампају зборници научних радова од којих је већ постала завидна социолошка библиотека.

Људи, године, живот

ПОДМЛАЂЕНО СЕЛО

Већ године навршава се седамдесет љета откако је у селу Сопотници код Пријепоља отворена Основна школа. Њен први учитељ је био Душан Алексић, носилац Ордена Светог Саве и партизански командант који је погинуо у

борбама за слободу на Сремском фронту 1944. године. Зато ова школа и носи његово име. Он је овде изградио прву школу која је сада претворена у Планинарски дом. А пре 35 година направљена је нова школа озидана од сиге. Тако је у трајању од 7 деценија Сопотница подједнако продеверала у две школске зграде.

Лани на савинданској свечаности ово село је на свој начин почело обележавање 70-годишњице своје школе. Њена прва и једина ученица из 1928. године Милана Вукашиновић -

Пузовић сада већ прабаба, даровала је мајсторе планинаре кошуљама које су, по народном обичају, дигли на рогове "свог дома". Са својим вредним синовима Милана је поклонила и сав цреп (3.500 комада) за кров нове грађевине. И на Савиндан, крсну славу свог рода, доживела је узлет свог родног места и воскрсење своје школе. И село се подмладило јер је задњих година рођено 20 деце!

На снимку: Ђаци и школски подмладак Сопотнице са Миланом Пузовић (држи кошуље) и овдашњим домаћинима на прослави Савиндана симболизују народни и школски живот у протеклих 70 година.

Снимо: Милић Јањушевић

Освавирање пројекта "На светим водама Лима"

ДАВИДОВИЦА И БРЗАВА

Бновљени свети храмови у средњем Полимљу - **Давидовица** и **Брзава**, први са ове, а други са оне стране српско-црногорске "границе" су не само ојачане духовне спојнице све православне браће на железничкој прузи Београд-Бар, него и историјске копче нашег времена са колевком српства и славном епохом Немањића. Оловно кубе Давидовице већ се отсликава на композицијама возова популарне Б-Б. Сутра ће се и часни крст са манастира пресијавати у кањонима Лима. И носити једно метафорично присећање.

Пре четврт века, у време градње те пруге, завичајни књижевник Миодраг Булатовић орошио је у банци хиљаду

долара и оставио аманет потомцима да каматом тог улога редовно контролишу да ли су сви шрафофи железничког колосека добро учвршћени на оном "граничном метру" који спаја Србију и Црну Гору!...

Баскрслом народном снагом и вољом и уз благослов митрополита Црногорског господина **Амфилохија** на древним зидинама са "светих вода Лима", брзо је изграђена лепа црква у Брзави код Бијелог Поља.

Милорад Веруовић

Снимио: *Бајрић Ракочевић*

Милешевска уметничка колонија "Бели Анђео"

НЕСАЛОМЉИВО КРИЛО

На почетку треће деценије свог постојања Милешевска сликарска колонија "Бели Анђео" креће у сусрет мање познатој будућности. Па ипак ма каква она била, уметност ће у њој живети и вршити своју племениту мисију. Док год буде Милешеве и уз њу лепог града Пријепоља, а у њему људи добре воље, дотле ће се овде окупљати уметници и приврженици уметности. **Под крилом Белог Анђела окупљаће се они који воле лепоту и верују у њену благотворну моћ. Зла судбина ових простора у проходјалим вековима ломила је то крило, али га није сломила. Веријемо да ће оно, још једном, у ове наше суморне дане, одолети тој судбини.**

Ђорђе Кадијевић

-**ИЗДАЈЕ:** Милешевски културни клуб "СВЕТИ САВА" Пријепоље. - **Главни одбор Клуба:** председник Миле Плескоњић, секретар Витомир Иvezић, главни, одговорни и технички уредник Милорад Веруовић. Лист излази сваког Савиндана. - **Редакција:** Др. Милован Митровић, Веселин Нишавић, Војкан Бојовић, Љубомир Шуљагић, Милева Малешић, и Драгољуб Гагричић. - **Издавачки савет:** Велибор Јоксимовић председник, Амфилохије Радовић (митрополит црногорски), Матија Бећковић (Академик), Драгиша Милосављевић (историчар), Добрило Аранитовић (професор), Ђуро Милекић (песник) и Вујица Бојовић (професор). - **Ликовно решење заглавља:** Веселин Нишавић. - **Фотографије:** Зоран Зекавчић и Раде Прелић (фото репортер ТАЊУГ-а). - **Рачунарска припрема:** Зоран Глушчевић. - **Техничка реализација:** Станко Пурић. - **Штампа:** Штампарија "МИЛЕШЕВО" Пријепоље. **Жиро рачун:** 43000-678-7-5124 НБЈ. ЗОП Пријепоље.